

13. Целувката на Левски

Едно от най-тежките обвинения срещу воините монаси от Ордена на Храма през далечната 1307 г. е целувката. Папа Климент V и римокатолическата църква като цяло са скандализирани от факта, че след тайното посвещаване братята се целуват уста в уста. Това се смята за тежко провинение и немалко рицари са изпепелени на Кладата заради него.

Столетия наред целувката скрепя дружбата на хиляди, които помежду си се наричат братя, като символ на братската любов - а тя е един от великите принципи, върху които е построено Свободното зидарство. Същият ритуал се изпълнява и през 1866 г. след полагагане на клетвата на Тайния съзаклятенкомитет - след фразата "Заклевам се" всички присъстващи целуват новопосветения. Това е едно от доказателствата за общите корени на тамплиерите, масоните и българските революционери. Това прозира и в писмата на Левски.

Ако се вгледаме по-внимателно в кореспонденцията му, ще видим прелюбопитен факт - в подписите и пожеланията, а и в обръщанията, той е доста избирателен и можем много ясно да разчетем неговото лично отношение и степен на близост. Той целува само специални хора и при анализ се установява, че това са най-доверените му хора, които също са посветени. Така по целувката на Левски можем да разкрием кои са масоните, с които си пише.

Да видим дали Каравелов е от тях: В отношенията си с него Левски е изключително сдържан и на моменти доста хладен. Големият публицистичен талант на литератора е твърде далече от разбирането за конспиративна работа. Нещо повече - той няколко пъти излага на риск Апостола.

На 13 февруари 1871 г. в редакционната си рубрика в "Свобода" Каравелов пуска следния текст: "Г-ну В. Л-му в България. Ако ви попадне вестникът ни в ръцете и ако прочетете тия няколко реда, то ви молиме да прибързате и да са видите с назе в Букурещ. Това вие трябва да направите за общото дело".

Това съобщение граничи с безумие, когато става дума за работа в нелегалност. Явно Каравелов нито за дума за миг не съзнава какипри какви условия се работи във вътрешността на страната. И ако това е единичен случай, би могло да се потърси някакво смислено обяснение. Но рецидивът на Каравелов продължава.

В брой 20 от 31 октомври 1871 г. пак от името на редакцията излиза обявата: "Г-ну В. Л-ий в България. Гледайте да се видите с нази по-скоро". Това съобщение на Каравелов вече ядосва Левски и той моментално реагира гневно в писмо до дясната си ръка Данаил Попов: "Пишете на Каравелова, моля го за последний път братски, да не вика вече чрез вестникът си, защото ще повервувам на някой си на думите, като ми казват: Брате Лъвский, без да се усетиш, Каравелов ще те предаде!" Ето какво: ... дете беше писал за мене и ме викаше да се срещнем в Букурещ, произведе тайна буна пак между турците и разпратихапо градовете и селата турци - мюфетиши и български шпиони преоблечени в български дрехи; дирят, запитват, запират по конаците, по хановете и дават заповеди по всичките ханове така: щом доде човек среден бой или бил височък, руси мустачки, с дрехи било широки, тесни или офицерски, може и с просешки, тозчас да додете да сторите хабер на конакът!!!"

Тези редове са доказателство, че Каравелов е безкрайно чужд и несъзнаващ що е конспирация и какво може да произтече от едно безумно действие. По законите на всяка тайна организация това е чиста проба предателство. Каравелов в своето неразбиране не само споменава името на истинския водач на организация, а дори определя мястото на срещата и причините за нея. Проклятието всеки работещ под прикритие с висока степен на риск е да си прочете името във вестник. Но Каравелов очевидно е човек на книгата, а не на действието, и е трогателно безпомощен в неумението си да прецени какво означава да се работи в нелегалност. Затова и Левски му прощава и не го наказва за неволните му предателства, за които законът на конспирацията предвижда смърт.

Очевидно редакторът на "Свобода" има чисто фасадни функции. Защото гневното писмо на Левски продължава така: "моя ден, когато прочетох йоще вестникът, йощепривтасаха от няколко места известия с нарочени хора, за да зима мерки. В

същото време на пратениците им казах кой е причината на това зло, за което прибавих, че редакторът не е мислил, че ще произведе с това зло. Затова напомнете му, ако има нещо тайно, да ми пише през вас, пък вий му дайте клетвата, какво няма да му разпечатвате писмото".

Левски не само прощава, а и оправдава Каравелов. Все пак отбелязва, че го моли за последен път. А че Каравелов е оспорен като авторитет, се вижда от предупреждението: "Брате Лъвский, без да се усетиш... ще те предаде!"

Затова Апостола никога не целува Каравелов, той дори не се обръща към него със задължителното "Брате". За Левски Каравелов е необходим в момента, но че е недоволен от него и от вестника му, се вижда от факта, че е имал намерение да издава друг вестник, който би изпълнил функциите си по-добре. Тази мисия е възложена на поп Кръстю Никифоров от Ловеч (човекът, на когото несправедливо се приписва предателството на Левски).

"Наш свещеник, на име поп Кръстьо, ще до/й/де при Вас да се разбере ще може ли на вашата печатница да издава вес/т/ник, който ще бъде свободен за в Българско.

Той щеше да отиде в Ибраила да го издава, но аз му казах по-напред да до/й/де да се разбере с Вас. Човек е, който може да ви бъде полезен, па и вие нему в работата. Той ще до/й/де с ос/е/мдесет хиляди гр/оша/... И словослагателят е с него..."

Това писмо е от лятото на 1872 г. и свидетелства какво е отношението на Левски към Каравелов - дистанцирано и подозрително. Човекът, на когото е гласувано доверие, е поп Кръстю (той има опит във вестникарството, бил е момче за всичко на Раковски и секретар уредник във в. "Дунавски лебед"). От писмото се вижда, че попът се е ползвал с голямо доверие. Левски е толкова подозрителен към Каравелов, че дори си осигурява доверен словослагател. Отстрани на писмото си до Каравелов за пореден път, като на малко дете Левски пише: "Пак да ви напомня: ако до/й/де някой да ви дрънка за нещо народно, гледайте какво правите, и без знак, ако ще и брат ти, да му не вярваш! Величко ефенди до някой ден ще се

возвеличи с главата надолу. Възпрятаме ръкавите си! И както ми се чини, ще се почне от черна глава".

Заканата за убийство не е голословна - наистина след време тайните му съдии ликвидират Величко Стоянов от Русе и дякон Паисий от Орхание.

Предупреждението е и към Каравелов на принципа "Думам ти, дъще, сецвай се, снахо". Тоест това може да те застигне и тебе.

Левски никога не целува в писмата си Каравелов, сякаш е предусещал какво ще стане - архивът, който се е съхранявал в букурещкия дом на Каравелов, попада в ръцете на османския съд през декември 1872 г. - януари 1873 г. Тогава Каравелов се укрива бързо в Сърбия при приятелите си.

Обръщанията към публициста варират от "Г/осподин/ редакторе на в. "Сво/бода/" и "бай Каравелов" в началото на съвместната им работа до "Байо" и "Бае" през лятото на 1872 г. Нещо повече, Левски избягва да се обръща към Каравелов с "Брате", докато публицистът, въпреки огромното си самочувствие, сякаш е усещал хладното отношение на Апостола и се е стремил да му се хареса. Той се обръща към него с "Брате" и ги подписва с "твой брат. Л. Каравелов", сякаш да го омилостиви. Защото тайните съдии и тайната полиция на Левски са всявали страх не само във вътрешността на страната, но и в емигрантските среди.

Но коренно различно е отношението на Левски към ония дейци, с които започва дейността си на емисар в края на 1868 г. В кореспонденцията си с Киряк Цанков, Теофан Райнов, Димитър Ценович, Данаил Попов, Георги Живков от Съзаклятния комитет той не пропуска да ги нарече братя и да ги целуне. Няма значение, че с някои от тях се разминава по множество въпроси.

Особено симптоматично е писмото до Теофан Райнов от ноември 1871 г., където представя и препоръчва Ангел Кънчев за свой работник.

"Бай Т. Райнов,

Наместо писмо ето ви А/нгел/ К/ънчев/ - наш брат и работник. С упълномощно писмо иде там за работа. Каквото сме, ще ви кажа; дайте му и вашите бележки какво мислите икакво работите.

Така поздравлявам всички наши там. Така ще пишете и на другите, дето се намират.

Приемете сърдечно целувката ми.

Ваш брат: В. Лъ/вс/кий”

Ангел Кънчев е посветен в масонството в Русе, където голямо влияние има смесената ложа "Али Коч". Апостола познава Кънчев още от Белград и не може случайно да го нарича "наш брат и работник". Което означава, че той не просто е посветен в революционните кръгове, а е нещо повече от добър и верен патриот. Той е "наш брат", тоест масон, и това е достатъчна гаранция и препоръка. Поздравите, които Левски праща, "приемете сърдечно целувката ми. Ваш брат", безапелационно показват, че Теофан Райнов е специален човек за Апостола. Двата му и свързва нещо повече от борбата срещу турскотатирания.

Левски целува в писмата си и Киряк Цанков. Ячо, както свойски го нарича Апостола, е от богата фамилия с доста сериозни финансови позиции във Виена. Баща му Антон Цанков и чичо му масонът Драган Цанков издават през 1852 г. в града на Щраус Grammatik der Bulgarischen Sprache. След като учи в лицей във Виена, следва медицина в Париж. От 1866 г. живее в Букурещ и веднага става част от Съзаклятния комитет. Интелигентен, високообразован, със солиден външен вид, висш дипломат, той е посредникът между българската страна и масоните Братиану и Росети (с които е в приятелски отношения) за образуването на "Свещената коалиция между българи и румъни". Той има своето запазено място в българската история. В писмо до него от 2 юли 1872 г. Левски изисква и споделя като на много близък, своите искания:

"Всичките писани мои гледайте по-скоричко да ми ги изпратите: мустаки, брада, машина ...

Новина: нашите Т. /sik/ казват по българите тук-таме, че щяло да излезе от запад един човек с шарени очи и той ще освободи България...

Поздравлявам ви искрено, целувам ви братски”.

Едва ли може да говорим за случайност в последния ред. Левски съвсем ясно подчертава отношението си към Цанков - като към много близък съмишленик.

Друг ветеран от Съзаклятния комитет, с когото Левски води усилен кореспонденция, е Данаил Попов. Той е представител на комитета от Турну Мъгуреле и през годините е най-довереният му човек зад граница. Писмото до него от август 1871 г. завършва с: "приемете поздравлението ми и братски ви целувам всички членове там в При/временно/ пра/вителство/ в Бъл/гарско/, особ/е/но и в къщата ви, на г-жа Екатерина и пр."

Най-интересно и най-загадъчно е обръщението на Левски към Данаил Попов. Вариациите на обръщението "брат", "събрат", "побратиме" и "братовчеде" също не са случайни. Те показват мястото, което Попов заема в йерархията на "Светото дело".

Четническите войводи и безспорни авторитети Панайот Хитов и Филип Тотю също не са пощадени от диференциацията при избора на обръщението. Панайот Хитов, с когото Левски поддържа дълго време кореспонденция и който му е помагал неведнъж, е "Г-н Панайоте" Обръщението "брате" се среща само в средата на едно писмо: "Войводо и брате Панайоте". Финалът на същото писмо гласи: "Дано до смърт да бъдем братя и в единглас". Но анализът на цялата им кореспонденция показва, че двамата не са братя, защото имат разминавания в политическите си виждания по българския въпрос. Липсва и целувка накрая.

Но както и Каравелов, Хитов подписва писмата си до Левски с "Ваш брат". Не е тайна, че Хитов е ревнувал независимостта на Апостола и благодарение на Тодор Ковачев от комитета в Турну Мъгуреле го е следил. Постепенно Левски изолира Ковачев от дейността на комитета там.

Самите войводи също не са в цветущи отношения помежду си. В периода, когато гради своето тайно братство, Апостола работи с Филип Тотю и естествено го нарича "Брат Филипе" и дори го целува. Той е член на Съзаклятния комитет на Касабов от 1866 г. и изпълнява решенията му в Свищов. И затова Апостола си

позволява да го целуне, което показва за пореден път, че хората на Касабов са му особено ценни, че ги свързва нещо по-дълбоко. И именно целувката ги издава.

Но ако обръщението "брат", "братя" доминира сред посветените в делото на Левски, то само Данаил Попов е "братовчед".